

Finansdepartementet
postmottak@fin.dep.no

Kun sendt elektronisk

Deres ref.: 13/42

Vår ref.

Dato: 21.05.2014

Høring - forslag til forskrifter til tjenstepensjonsloven og om utbetalingsprofil

Vi viser til høringsbrev av 24. mars 2014. Finanstilsynet foreslår i høringsnotatet at pensjonsinnretningene skal kunne operere med en teknisk rente. Bakgrunnen for dette baseres på en målsetning om «hensiktsmessig utbetalingsprofil» og at en skal unngå «sterkt økende regulering over tid». Akademikerne mener at det i høringsnotatet skulle vært diskutert tydeligere hva dette innebærer. I folketrygden legges det til grunn at en regulering med G og fratrukket 0,75 % regnes som en hensiktsmessig utbetalingsprofil. Tilsvarende for offentlig tjenstepensjon. Akademikerne mener tilsvarende vurdering må gjelde tjenstepensjoner i privat sektor.

Høringsnotatets illustrasjoner av mulige pensjonsprofiler etter størrelsen på avkastning og teknisk rente er gjennomgående nominelle. Det betyr at stigende profiler i seg selv til dels omtales som problematiske. En riktigere tilnærming ville etter Akademikernes vurdering være å illustrere pensjonsprofiler korrigert for endret prisnivå. Med 33 års pensjonsutbetaling (som i figurene) blir nominell vekst over perioden på hele 265 pst. når en årlig avkastning på 3 pst. legges til grunn. Antas det at prisveksten årlig er på 2,5 pst. i perioden blir den samlede prisveksten 226 pst. Kjøpekraften har da kun økt med 17 pst. over perioden. Om dette ville blitt regnet som en «sterkt stigende regulering» er ikke klart, men det er illustrert som et nivå på reguleringen det vil være anledning til å innføre en teknisk rente på. Og da for å endre til en utbetalingsprofil med lavere årlig vekst i pensjonen.

Etter Akademikernes vurdering bør utbetalingsprofilen fra tjenstepensjonsordninger i privat sektor innebære kjøpekraftsforbedring over tid. Dette er et klart prinsipp i

folketrygden og i offentlig sektor. Når pensjonsregulering er markedsbestemt bør en eventuell inngripen i reguleringen ikke gi en regulering under prisveksten. Tilsynet er mer forsiktig i sin tilnærming og uttrykker på side 5 i høringsnotatet at den tekniske renten bør holdes på et nivå som «sikrer noe regulering» og dermed innebærer «en viss kompensasjon for forventet prisstigning». Akademikerne mener den tekniske renten ikke skal kunne settes høyere enn det nivået som sikrer en forventet kjøpekraftsforbedring over tid.

I NOU 2012:13 Pensjonslovene og folketrygdreformen II foreslo Banklovkommissjonen nytt tjenestepensjonsprodukt og skrev følgende i pkt 6.8 «For Banklovkommissjonen har det vært et mål å finne frem til ordninger som kan sikre løpende pensjoners realverdi på en bedre måte enn ordningen med pensjonistenes overskuddsfond i praksis har kunnet gjøre (...)». Banklovkommissjonen har med andre ord lagt vekt på å utforme det nye tjenestepensjonsproduktet slik at det gir mulighet for bedre regulering av pensjoner under utbetaling enn ytelsesordningene har gitt. Slik Akademikerne leser høringsnotatet vil dette nøytraliseres gjennom en forskriftsfastsatt teknisk rente som arbeidstakeren/pensjonisten ikke har innflytelse over. Akademikerne kan ikke støtte dette. Hvis forskriften vedtas som foreslått stiller Akademikerne spørsmål ved om Finansdepartementet deler det syn Banklovkommissjonen la til grunn ved utredning av det nye tjenestepensjonsproduktet.

Enkelte vil kunne ønske at en størst mulig del av pensjonsutbetalingene kommer de første årene av pensjonstilværelsen. Det er likevel et mål at pensjonistene skal kunne opprettholde sin kjøpekraft over tid og at den helst økes noe. Akademikerne kan ikke se at det er sannsynliggjort at det i ny tjenestepensjon eller fripoliser med investeringsvalg kan ventes så høy avkastning at pensjonene vil øke så mye at det er behov for å regulere dette.

Særlig knyttet til ny tjenestepensjon og 0-garanti

Teknisk rente er på mange måter det samme som beregningsrenten. Spesielt knyttet til fripoliser er det en stor pedagogisk utfordring å forklare denne rentens effekter på fripolisens kapital og regulering av pensjon. Akademikerne har derfor sett det som en stor fordel med den nye tjenestepensjonsloven at slike effekter ikke lenger oppstår ettersom pensjonsproduktet i utgangspunktet har en beregningsrente på 0 %. Pensjonen er her garantert i utbetalingsfasen og midlene er forvaltet ved alminnelig/kollektiv forvaltning.

Den tekniske renten vil innføre en mulighet for at den garanterte pensjonen likevel vil kunne reguleres ned under det garanterte nivået. Det vil også være slik at det ikke vil være samsvar med den avkastning som oppnås i ordningen og oppreguleringen av den årlige pensjonen. Dette er kompliserte forhold som vil gjøre ordningen vanskelig forstå for de aller fleste. Akademikerne er skeptisk til å komplisere tjenstepensjonsproduktet ytterligere med dette. Spesielt krevende blir det nå den tekniske renten må endres og dette i seg selv medfører endret årlig pensjon for pensjonistene. Dette er også problematisk ut fra hensynet til forutsigbarhet om framtidig pensjon, for eksempel for de som har fått beregnet pensjonen og vurdert hvilket uttakstidspunkt som passer dem.

Akademikerne stiller seg også undrende til at det vil kunne oppstå situasjoner der avkastningen *over tid blir så høy* at den for eksempel blir høyere enn G fratrukket 0,75 %. Dette fremstår som en spesielt lite sannsynlig problemstilling ved alminnelig/kollektiv forvaltning for midler knyttet til pensjoner under utbetaling, der verken forventet avkastning eller potensialet for tap blir særlig stor.

I tabell 1 er det gitt eksempler på regulering av pensjon dersom avkastningen tilsvarer det som er oppnådd i avkastning i kollektivporteføljen til tre store livselskap i 2011, 2012 og 2013, og dersom den tekniske renten er 3 prosent (som foreslått av Finanstilsynet). Som det fremgår av tabellen vil ikke reguleringen være lik G-regulering i noen av de aktuelle årene dersom den tekniske renten skal trekkes fra avkastningen.

Reguleringen vil også, med ett unntak, være langt lavere enn G-regulering fratrukket 0,75 prosent, som er regulering av pensjoner under utbetaling i folketrygden. I enkelte tilfeller ville pensjonen også blitt *reduert* dersom teknisk rente hadde blitt brukt til å beregne pensjonen, noe som ville vært tilfelle i 2011 for pensjoner knyttet til Nordeas kollektivportefølje.

Tabell 1 Regulering av pensjon, kapitalavkastning og G-regulering

	Kapitalavkastning I			Regulering av pensjon med avkastning ut over 3 prosent			G-regulering
	DNB Liv	Storebrand	Nordea	DNB Liv	Storebrand	Nordea	
2013	4,44	4,59	5,86	1,44	1,59	2,86	3,80
2012	5,44	6,17	5,19	2,44	3,17	2,19	3,67
2011	3,22	3,36	1,99	0,22	0,36	-1,01	4,73

Kilde: Finans Norge, Markedsandeler - endelige tall og regnskapsstatistikk (14.03.2014) og NAV for regulering av grunnbeløpet, kapitalavkastning I er bokført avkastning i kollektivporteføljen gitt i forskrift om beregning av kapitalavkastning, G er grunnbeløpet i folketrygden

Særlig knyttet til tjenestepensjon og fripoliser med investeringsvalg

Ved investeringsvalg i utbetalingsperioden er ikke pensjonsytelsene garantert, og de vil svinge sterkere i samsvar med verdien på investeringsporteføljen. Hvilken risiko som tas i forvaltningen vil da slå sterkt inn. Dette medfører at pensjonisten har en klarere forståelse av at pensjonen kan variere noe. Avtale om investeringsvalg er inngått med den hensikt å ta noe mer risiko, og dermed kunne oppnå høyere pensjonsregulering. *En teknisk rente vil begrense denne muligheten og samtidig øke muligheten for perioder med nedgang i pensjonsytelsen.* Større risiko vil også kunne medføre reduksjon av verdien av pensjonskapitalen, og dermed øke sannsynligheten for reduserte ytelser. Dette taler for at teknisk rente ikke bør settes høyt – ei heller ved investeringsvalg.

Akademikerne er særlig skeptisk til bruk av teknisk rente når fripoliseinnehavere vurderer å inngå avtale om investeringsvalg og pensjonsytelsen skal forhåndsberegnes. Bruk av teknisk rente på utbetalingsfasen av fripoliser med investeringsvalg vil gjøre at pensjonen ved uttakstidspunkt vil framstå som klart høyere når man velger alternativet med investeringsvalg enn uten. Dette er et klart kompliserende element, og hvis det likevel åpnes for dette må det eksplisitt inn i pensjonsinnretningenes rådgivingsplikt ved inngåelse av slike avtaler - og det bør være et krav å vise pensjonens størrelse ved bruk av

dødelighetstariff *uten* bruk av teknisk rente all den tid den tekniske renten ikke er garantert.

Tilsvarende kan være en utfordring ved sammenligning av pensjonsordninger. Pensjonsordninger med teknisk rente vil framstå som bedre enn uten, for eksempel ved sammenligning av årlig pensjonsytelse ved uttak eller 67 år.

Konkret til forskriftsforslaget

Til § 2 i Forskrift til lov om tjenestepensjon har Akademikerne følgende spørsmål/forslag:

- Menes det i §2 pkt a) sterkt økende regulering eller at pensjonen får en for kraftig økning over tid (noe som kan skyldes stabilt høy regulering)?
- Tilsvarende – det framstår uklart hvor høy reguleringen i pkt a) kan være før den er *for høy*?
- Akademikerne foreslår nytt pkt b) med tilsvarende forskyvning i nummereringen *b) alderspensjonen forventes å øke sin kjøpekraft over tid,*

Tilsvarende gjelder til foreslått ny § 7-1 (2) i forskrift til foretakspensjonsloven.

Oppsummert

Akademikerne er svært skeptiske til forskriftsforslaget, og anbefaler at det ikke åpnes for teknisk rente.

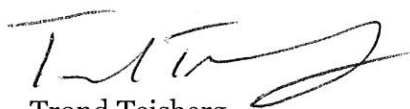
Hvis det likevel åpnes for dette mener Akademikerne at det må inn i forskriften en klart formulert målsetting om *hvilken utvikling av pensjonsytelsene* som skal ligge til grunn for fastsettelsen av den tekniske renten, og at dette bør være at pensjonistene sikres en kjøpekraftsforbedring. De må sikres en bedre regulering enn det som gis fra ytelsesordningene – og som det er stor misnøye med.

Tilsvarende må dette inn som et særlig *rådgivingselement* ved inngåelse av avtale om investeringsvalg knyttet til fripoliser da dette kompliserer det produktet ytterligere.

Hvis det åpnes for teknisk rente er det en utfordring ved fastsettelse at pensjonsutbetalinger skal vare i mange år og at framtidig avkastning på pensjonsmidlene er usikker. Det er også usikkerhet om lønnsveksten og prisveksten, men denne usikkerheten er trolig lavere enn

den som knyttes til avkastningen i et marked. Usikkerheten tilsier i alle fall en svært forsiktig forskuttering av forventet avkastning.

Med vennlig hilsen

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'T. Teisberg', with a long, sweeping flourish extending to the right.

Trond Teisberg
Akademikerne